

Eszközök a fenntartható fejlődés iskolái számára

Módszerek a fenntartható fejlődésre nevelést középpontban helyező iskolai együttműködések, együttgondolkodás segítésére

A SEED Hálózat kiadványa a COMENIUS és egyéb iskolai együttműködési partnerprogramok keretében

Szerkesztők:

Mariona Espinet, Michela Mayer, Franz Rauch, Johannes Tschapka

Fordította: Ortmann-né Ajkai Adrienn

Olvasószerkesztő: Bereczky Réka

Tartalom

COMENIUS 1 Nemzetközi Iskolafejlesztési Projektek	3
Bevezetés	5
1.szakasz: Előkészítés: partneriskolák keresése, a projekt témájának kiválasztása, a fejlesztési célok átgondolása.....	6
2. szakasz: Tervezés: a projekttevékenységek lépéseinek meghatározása, az iskolai látogatásokat magába foglaló munkaterv megírása, a találkozók és a projekt termékek megtervezése – pl.ismereteket és tapasztalatokat közlétező kiadványok, CD-ROM-ok, honlapok	12
3.szakasz: Megvalósítás: saját iskolai tevékenységi keretek között, látogatás a partneriskolákban, új tanulási-tanítási ismereteket (fotók, módszerek, tapasztalatok) tartalmazó anyagok létrehozása	18
4. szakasz: Végig gondolás, értékelés: az eddigi tevékenységek kreatív átgondolása, abból a célból, hogy a tanárok kölcsönösen megoszthassák egymással tapasztalataikat, felfedezhessék saját új érdeklődési területeiket és modernizálják tanítási módszereiket .	24
5.szakasz Beszámoló: a nemzetközi projekt három éve alatt végzett tevékenységekről, elősegítve, hogy a megszerzett tapasztalatok életképes alternatív megközelítéseket kínáljanak a pedagógus szakma számára.....	28
Köszönetnyilvánítás	30.
SEED Hálózat	31.

A kiadvány angol nyelvű változata letölthető:
www.seed-eu.net

COMENIUS 1 Nemzetközi Iskolafejlesztési Projektek

Az Európai Unió tagállamainak tanárai és iskolavezetői számára a COMENIUS programok biztosítanak cserekapcsolati lehetőségeket. A COMENIUS 1 program iskolai projekteket, nyelvi projekteket és iskolafejlesztési projekteket támogat.

Kiadványunk elsősorban az iskolafejlesztési programokat kívánja segíteni. A COMENIUS 1 Iskolafejlesztési Program céljai a tapasztalatok és információk cseréje, a tanárok és az iskolafenntartók szükségleteinek megfelelő módszerek és stratégiák kidolgozása, az eredményes tevékenységek minél szélesebb körben való terjesztése.

A COMENIUS 1 Iskolafejlesztési Projektjeinek tématerületei egy-egy specifikus kérdésre koncentrálnak, mint például: a nevelés színvonalának fejlesztése; a nevelés európai dimenziójának erősítése; a nyelvtanulás segítése; az interkulturális tudatosság fokozása; az iskolák határokon túli együttműködésének ösztönzése; az etnikai kisebbségek csoportjainak integrálása az oktatás főáramába; a konfliktusok és az erőszak visszaszorítása; a rugalmas, személyre szóló tanítási és tanulásszervezési módszerek fejlesztése; az esélyegyenlőség elősegítése; a diákok munkaerőpiaci esélyeinek javítása; a környezeti nevelés elősegítése....

Szerveződés

A COMENIUS 1 projektek időtartama legfeljebb 3 egymást követő év.

Az együttműködő partnerek között legalább 3 ország legalább 3 iskolája vesz részt. A tapasztalatok alapján érdemes ennél szélesebb kört bevonni. Mivel a Nemzeti Irodák döntenek el, hogy mely projekteket támogatják, ne kockáztassuk, hogy egy iskola egyetlen iroda döntéséből adódó kiesése az egész együttműködést megbuktassa.

Mobilitás

A Nemzeti Irodák a projekt időtartama alatt a következő utazási lehetőségeket támogatják:

- Projekttalálkozók tanárok és iskolavezetők részére, a közös tevékenységek és termékek, az iskolalátogatások és a dokumentáció megtervezésére (max. 1 hét)
- Tanulmányutak a partneriskolák gyakorlatának megismerése céljából (max. 1 hét)
- Tanárcserék, vendégtanárság (1-4 hét)

Támogatás:

A Nemzeti Irodák a COMENIUS 1 Iskolafejlesztési Projektek következő tevékenységeit támogatják:

A projekttevékenységekhez kapcsolódó költségeket (pl. nyelvi előkészítés, fordítás, dokumentáció, szoftverek, általános adminisztráció...) adott értékhatárig, amiről a Nemzeti Irodák adnak felvilágosítást.

A nemzetközi mobilitást (lásd fenn), utazási (repülő, vonat, busz, taxi, stb) és tartózkodási (szállás, érkezés) költségeket.

COMENIUS 3 tematikus műhelyek (thematic workshops)

A COMENIUS 1-ben résztvevő iskolák részt vehetnek a COMENIUS 3 hálózat tematikus műhelyein és konferenciáin. Az érdeklődő iskolák

- saját Nemzeti Irodájuknál érdeklődhetnek e hálózatokról,
- pályázhatnak az előkészítő látogatások (contact seminar) részvételi költségeire
- saját projektjük keretein belül pályázhatnak a hálózatok tevékenységeiben, eseményein való részvételre

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/index_en.html

Bevezetés

Kiadványunk célja, hogy ösztönözze és segítse az iskolafejlesztési célú együttműködésekben, nemzetközi iskolai cserekapcsolatokban és hálózatokban résztvevő tanárokat.

Módszereket kínál arra, hogy a különböző tanítási témaköröket a nemzetközi projektek végrehajtása, a folyamatokról és az eredményekről történő beszámolás szempontjából vizsgálják. Saját projektek vezetése és a partneriskolák mentorálása érdekében megismertet az akciókutatás reflektív módszereivel. Irányt mutat a projektpartnerek kommunikációjának ösztönzésében, és útmutatóul szolgál arra nézve is, hogy hogyan lehet az Iskolai Együttműködési Projektek tapasztalatait és eredményeit beépíteni saját iskolánk fejlesztési tervébe.

Az akciókutatást úgy tekintjük, mint konkrét helyzetek vizsgálatának fejlesztő szándékú módszerét, mely lehetővé teszi olyan új tudásanyag létrehozását, ami hasznos lehet a jövőben hasonló helyzetben lévő tanárok számára; olyan módszert, ahol a nemzetközi csere révén más szemszögből vizsgálhatjuk saját tevékenységünket és a partneriskolák közreműködésével átértékelhetjük azt.

A nemzetközi kapcsolatok keretében zajló iskolai csereprogramokat – pl. az Európai Unió COMENIUS 1 projekteket – a tanárok és iskolavezetők önképzése egyik állomásának tekintjük. A résztvevőket arra ösztönözzük, hogy vizsgálják felül kritikus szemmel saját iskolájuk szervezési és tanítási gyakorlatát. Az Iskolafejlesztési Projektek másik jellemzője, hogy a tanárok tudását közkinccsé teszi más iskolák számára, így egyéni tapasztalataikat szakmai eszmecserék során kamatoztathatják.

Ezek a három éves iskolai projektek több szakaszból állnak, melyek következhetnek sorban egymás után; de az is lehet, hogy némelyek felcserélődnek, vagy az alapötlet felülvizsgálata után újra kell kezdeni az egészet.

Az egyes projektszakaszok:

Előkészítés

Tervezés

Megvalósítás

Végiggondolás, értékelés

Visszacsatolás, beszámoló

Az egyes szakaszok külön-külön is jellemezhetők, hiszen az iskolai partnerprogramokat megvalósító pedagógusokat közvetlenül foglalkoztatja az a társadalmi helyzet, amin javítani szándékoznak. Az iskolafejlesztési projektek a mindennapi nevelő munka során felvetődő gyakorlati kérdésekből indulnak ki. Az efféle nevelő-oktató munkával kapcsolatos tudásanyag kizárólag a pedagógusok egyéni fejlődési folyamatából táplálkozik, amely valódi értéket és értelmet ad a tapasztalatoknak és a kommunikációnak. Ez a kontextusfüggő tudás azért fontos, mert jól használható a tanítás mindennapi helyzeteiben, nem pedig azért, mert valamilyen program része, vagy

mert „objektív” vagy valóságtól elrugaszkodott. Értékítéleteket, elvárásokat is magában foglal, mindazt, ami egy tapasztalatot fontossá, jelentőségteljessé tehet.

Írásunk öt fejezete a fenti szakaszokat követve egyszerű kutatási és fejlesztési módszerek és stratégiák tárházát kínálja, mint pl. az elemzés, a naplórírás, interjú, megfigyelés, beszámoló, egyszerű kérdőívek.

A SEED által koordinált, 2002-2005 közötti COMENIUS 1 projekt során tematikus műhelyeket tartottunk Reichenauban (Ausztria), Szegeden (Magyarország), Frascatiban (Olaszország), Kasselben (Németország), Barcelonában (Spanyolország) és Palermóban (Olaszország). Iskolai partnerkapcsolatok segítségével járultunk hozzá a professzionális iskolafejlesztéshez. A SEED a hálózati együttműködés ösztönzése céljából, az akciókutatásban járatos akadémiai kutatók támogatását ajánlotta fel az innovációs projektek fejlesztési céljának meghatározásához, az adatgyűjtéshez szükséges módszertani tréningekhez és a nemzetközi projekteket vezető tanárok cseréinek megszervezéséhez.

Könyvünk a SEED hálózat működése során szerzett tapasztalatokat és tanulságokat összegzi. E források és módszerek a SEED honlapján is megtalálhatók: www.seed-eu.net

1.szakasz: Előkészítés

partneriskolák keresése, a projekt témájának kiválasztása, a fejlesztési célok átgondolása

A tudás megszerzésének fontos eleme az iskolai hálózatokban és partnerprogramokban való együttműködés, és a tapasztalatok összegzése. A programokban részt vevő tanárok és iskolavezetők képessé válnak a saját és mások iskolafejlesztési projektjeinek megítélésére és fejlesztésére.

Kiadványunkban az iskolafejlesztés lépéseire helyezzük a hangsúlyt. Ha egy iskola nemzetközi projektben való részvétel útján szeretne fejlődni, a következőket kell szem előtt tartania:

- A projekt világosan fogalmazza meg, hogy célja a tanítási/nevelési gyakorlat fejlesztése
- az iskolai közösség kötelezze el magát legalább két éves aktív részvételre
- a projekt legyen képes mérhető, kézzelfogható eredményeket felmutatni
- témája legyen fontos az iskola számára, keltse fel a gyerekek és tanárok érdeklődését
- kínáljon mély betekintést az iskola életébe a projektpartnerek számára

Kezdjük kicsiben, a saját mindennapi gyakorlatunkban

Számos nemzetközi iskolai projekt tanulsága, hogy ha a kezdettől fogva az egész iskolát célozzuk meg, túlterhelhetjük a tanárokat. Jobb választás lehet, ha szigetszerűen indítunk, hagyunk időt a fejlődési folyamat kibontakozására. Számos lehetőség van az iskolafejlesztési projekt elindítására és lebonyolítására. Indíthatunk egy jövőképpel vagy vezérelvvel (pl. „Tegyük fenntarthatóbbá iskolánkat”), de egy helyzetelemzéssel és a meglévő értékekre építéssel is. A kezdő lépés lehet egy olyan projekt, mely felkelti a tanárok egy csoportjának érdeklődését. Ha a teljes iskolafejlesztési folyamat egyetlen projektből indul, különösen nagy hangsúlyt kell fektetni az átláthatóságra és a kommunikációra.

Projekttervezési szempontból ez azt jelenti, hogy az iskolafejlesztésnek kötődnie kell a meglévő nevelési koncepcióhoz, az iskola mindennapi életéhez és az iskola és környezete kapcsolatához. Olyan témát válasszunk, ami vonzó és érdemleges az iskola belső szemszögéből, nem jelent újabb terheket, hanem megoldást hoz létező problémákra.

Az iskolai projektek fenti kihívásai közé tartozik, hogy nemcsak tényeket, szabályokat és elveket kell megtanulni, hanem a gyerekek, tanárok, iskolavezetők és az iskolaközösség más tagjainak dinamikus tulajdonságaira is figyelmet kell fordítani. Ha egy – nemzetközi – projekt mellett döntünk, a valós élet bonyolult, rendezetlen, vitákat kiváltó helyzeteivel kerülünk majd szembe. Ezért szükséges, hogy az iskolai környezetet már előre formáljuk a helyi tevékeny gyerekek és tanárok tudásának aktív fejlesztésével. Tantárgyközi érdeklődéssel és ellentétes szempontokat ütköztető vitákkal a tanárok egy csoportja elősegítheti egy adott tudásanyag kritikus, reflektív módon szemléletének kialakulását.

A COMENIUS 1 projektek bebizonyították, hogy a külföldi kollégák által segített iskolafejlesztési folyamatok teret adnak a szabályok tárgyalás útján való kialakításának, a gyerekek felelősségteljes feladatokkal való ellátásának, a csoportmunka, a társadalmi folytonosság, a tanítás és tanulás, és az iskolai élet minőségén való egyéni és közös reflexió támogatásának.

Nevelés a változásért

A fenntarthatóságra nevelési projektek nem(csak) a viselkedés, de (főleg) a világnézet megváltoztatásáról szólnak. A fenntarthatóságról való gondolkozás megkérdőjelezheti a mindennapi iskolai életre és az iskolai kultúrára vonatkozó előfeltevéseinket, amelyeknek gyakran nem vagyunk tudatában. Kockázati társadalmunk megköveteli ezt a változást, ami nem problémamegoldás, hanem a viselkedésünk háttérét képező tudatos és nem tudatos szabályok megváltoztatása.

1.munkalap

Változtatási gyakorlat

A következő gyakorlat talán közismert, de egyértelműen szimbolizálja a valódi változást. Érdemes kipróbálni vagy a projekt más résztvevőivel kipróbáltatni. Egy

papírra rajzoljunk fel 9 pontot az alábbi ábra szerint. A feladat, hogy kössük össze őket 4 összefüggő egyenes vonallal úgy, hogy közben nem emeljük fel a ceruzát.

x x x

x x x

x x x

A megoldás csak úgy lehetséges, ha kilépünk a x-ek által kijelölt keretből.

Ez az egyszerű gyakorlat kétféle változást mutat be:

Az 1.típusú változás egy adott kereten belül zajlik le, vagyis az iskola kimondott vagy kimondatlan, tudatos vagy nem tudatos szabályrendszerében.

A 2.típusú változás a keretek megváltoztatása. Ha tudatában vagyunk annak, hogy az iskolai kultúrának léteznek ezek a keretei, képesek leszünk nemcsak a problémák megoldásán, de azok lényegén is elgondolkodni. Bármely helyzet lényegi megváltoztatásának egyik feltétele, hogy közösen fogalmazzuk meg a problémákat. Egy probléma gyors megoldása ugyan időtakarékos lehet, ám a probléma később visszatérhet, ha nem fordítottunk elég időt a közös megbeszélésére.

A kultúrák közötti projektek a változás eszközei

A fenntartható fejlődésre törekvő iskolafejlesztéshez 2.típusú változásra van szükség. Ha elkötelezzük magunkat egy 2.típusú változás mellett, el kell hagynunk a „járt utat a járatanért”, viselkedésünknek új kereteket, új értelmet kell keresnünk. Aggodalmaink leküzdésére és a változás nyomán követéséhez eszközökre és barátokra van szükségünk. A nemzetközi projektek és barátok, valamint az együttgondolkodás módszerei hatékony eszközei lehetnek a tartalom és a viszonyok megváltoztatását célul tűző folyamatok közben tartásának.

Hogyan lehet olyan nemzetközi projektünk, mely a leghatékonyabb módon biztosítja azt, hogy tanuljunk a különböző országok iskoláinak kulturális különbözőségeiből? A kultúrák közötti kapcsolat a 2.típusú változás új kerete és támogatása. Ha megpróbálunk más nyelvű, más kultúrájú tanárokkal és diákokkal szót váltani, megtapasztaljuk, hogy lehet másképp is látni a világot. A nemzetközi találkozókön felfedezhetjük e különbségeket, és hazatértünkön „más szemmel” nézhetjük iskolánkat és saját tanítási gyakorlatunkat.

2.munkalap

Partnerkereső szemináriumok

Mielőtt egy iskola nemzetközi együttműködésre adná a fejét, a tanárok és iskolavezetők a legtöbb esetben szemináriumok keretében találkoznak más országbeli kollégáikkal. Partnerkereső szemináriumok Európa minden részében vannak; érdeklődjünk a Nemzeti

Socrates Irodánál vagy a
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/natagenc_en.html
honlapon.

Mi magunk is szervezhetünk partnerkereső szemináriumot, meghívhatunk saját iskolánkba külföldi kollégákat, hogy kialakítsunk egy közös projektek. Támogatásért ismét a Nemzeti Irodához kell fordulni.

Mielőtt részt vennénk egy partnerkereső szemináriumon, tisztáznunk kell, milyen témán szeretnénk dolgozni a két-három évig tartó projekt keretében. A partnerkereső szemináriumok mindig egy-egy átfogó témával foglalkoznak, pl. interkulturális megértés és béke, erőszak-ellenesség, természettudományok, környezet, egészség, stb.

Tanuljunk a kulturális különbségekből

Egy nemzetközi – pl. COMENIUS- partnerkereső szemináriumra megérkezni mindig izgalmas élmény. Kikkel fogunk találkozni, honnan jönnek, beszélnek-e olyan nyelven, amit én is beszélek vagy legalább megérték?

Mielőtt ebbe a helyzetbe hoznánk magunkat, érdemes átgondolni a következőket: Hogyan viselkedünk, ha egy ismerőssel találkozunk saját kultúránkban? Másképp viszonyulunk egy nőhöz, mint egy férfihoz? Mi a különbség, ha kollégánk vagy főnökünk az illető?

Jussanak eszünkbe ezek a dolgok, mikor egy nemzetközi szeminárium kezdetén megismerkedünk a résztvevőkkel. Olyan embereket keressünk, akik a miénktől valószínűleg távol álló kultúrát, hátteret képviselnek vagy másneműek. Ne próbáljunk alkalmazkodni és „jegyzeteljük” (fejben, majd írjuk is) a különbségeket, a zavaró érzéseket (ha volt ilyen).

Más kultúrák szempontjai új kereteket körvonalazhatnak, ötleteket adhatnak a lehetséges változáshoz. A zavar és az aggodalom is támogatják a változást: ha nem vagyunk biztosak abban, milyen szabályokat kell követnünk, ez annak a jele, hogy más szabályokra, keretekre is „kinyílt a szemünk”. Jól nézzünk hát körül, sok szerencsét!

Az iskolafejlesztés változást jelent

Iskolánk és tanítási gyakorlatunk új keretek között való szemlélése összecseng azzal, hogy a tanár szerepe változik: nem ismeretátadó, hanem olyan személy, akinek meg kell tanulnia, hogy lényeges összefüggésekbe helyezze a dolgokat, és olyan „megengedhető” kérdéseket tegyen fel, melyeken belül a tanulók aktívan alakíthatják ki saját véleményüket.

A megbízhatóság már nem a tartalom – bevett szabályok, adatok, módszerek – megbízhatóságát jelenti, hanem egyre inkább áttevédik azon folyamatok megbízhatóságára, melyek lehetővé teszik, hogy a tévedéseket – ha nem is szüntetjük meg – de kordában tartjuk.

Egy ilyen iskola helyi vonatkozásban a hasznos tudás létrehozásának gyűjtőpontjává válik. „Nem pusztán könyvtár, ahol megtalálható a múltban összegyűjtött információ, hanem egy olyan központ, ahol a közösség összejöhet, hogy a problémákat megvitassa és kezelje”. Az iskola tanuló szervezetté válik.

3.munkalap

Motiváció: miért vegyünk részt nemzetközi projektekben?

A UNESCO ESD (fenntartható fejlődésre nevelés) dokumentuma leszögezi, hogy az iskoláknak megújulásra: aktívabb, dinamikusabb módszerekre van szükségük. Ezért fontos, hogy az érdeklődő tanárok tovább tudják adni lelkesedésüket, részvételre tudjanak ösztönözni kollégákat, diákokat és a közösség egyéb tagjait.

Kérjük meg a projektben részt vevő tanárokat, hogy hozzanak olyan fotókat saját intézményükből, amelyek a projektben résztvevőket ábrázolják. Egymás után magyarázzák el a csoport tagjainak, hogy milyen motivációs stratégia alkalmazásával nyerték meg a kollégákat, az igazgatót, a gyerekeket és a szülőket; milyen sikereket, kudarcokat hoztak e stratégiák.

Készíttessünk a csoporttal egy közös posztet a működő és nem működő motivációs stratégiákról. Gyűjtsünk témákat: pl. a motiváció érzelmi dimenziói; vizsgáljuk meg, melyek a legfontosabbak az iskolák bevonása szempontjából. A helyi összefüggések hogyan válhatnak a motiváció fontos elemévé egy nemzetközi iskolai ESD projekt esetében?

Az iskolafejlesztést támogató struktúrák

Minőségi csoportok

Az iskolán belüli minőségi csoportok erősítik az elkötelezettséget és motivációt. A minőségi csoportok feladatai: egyéni visszajelzések a tanításról, az adatok közös elemzése és kölcsönös segítségnyújtás annak érdekében, hogy a tanítás minőségét fejlesztő következtetéseket vonhassunk le, időszakos jelentések készítése a tevékenységekről és az eredményekről a vezérkar számára.

Vezérkar

A vezérkar tagjai az iskola igazgatója és az egyes minőségi csoportok képviselői. A vezérkar feladata a minőségi csoportok munkájának összehasonlítása és az információcsere biztosítása. A vezérkar segíti az elérhető statisztikai adatok, diák, végzős, tanári, szülői, stb. összefoglalók összegyűjtését és elemzését. Az iskolára összpontosító kutatások eredményeit és a minőségi csoportok beszámolóit felhasználja a fejlesztési kezdeményezésekben.

A fenntartható fejlődésre nevelés (ESD) az iskolafejlesztés kiváló eszköze

Véleményünk szerint, a fenntartható fejlődésre nevelés középpontba helyezése segíthet abban, hogy iskolánk jobb iskola legyen a gyerekek számára. Központi feladat kell, hogy

legyen az új módszerek kidolgozása, a közös jövőkép kialakítására, Földünk megismerésére, és a társadalmi problémák megoldásában való részvételre, hogy biztosítsuk mindenki számára a tartósan magas színvonalú életminőséget. A „Minőségi kritériumok a fenntartható fejlődés iskolái - ökoiskolák - számára, a fenntartható fejlődésre nevelés minőségét fejlesztő iránymutatással” (Quality Criteria for ESD Schools with guidelines to enhance the quality of ESD) című kiadvány több nyelven megtalálható: www.seed-eu.net

A fenntartható fejlődésre nevelés „globális”, „rendszer szemléletű” és interdiszciplináris megközelítést javasol. Megengedi, hogy konkrét, valós kérdésekkel foglalkozzunk anélkül, hogy már előre leegyszerűsítsük őket. A fenntartható fejlődésre nevelés végső soron állampolgári nevelésnek is tekinthető a természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezetet érintő akciókban és döntésekben való kritikus részvétel és a személyes felelősségvállalás ösztönzése révén.

Az iskolai kezdeményezések három szintjét tartalmazza: pedagógiai, társas/szervezési és technikai/gazdasági szintek.

A pedagógiai szinten az iskolák arra törekcsenek, hogy ösztönző és jelentőségteljes tanulási tapasztalatokat nyújtsanak, és bevonják a gyerekeket a környezettudatos gondolkodásba, cselekvésbe és érzelmi viszonyulásba (*jobban szeretem a nagy málnaszörpöt mint a Coca-Colát*) az iskolában, a családban és a tágabb közösségekben egyaránt.

Társadalmi-szervezeti szinten az iskolák kölcsönös megismerésen és tiszteleten alapuló kommunikációs és döntéshozó kultúra és közösségi légkör kiépítését és működtetését célozzák meg.

Technikai-gazdasági szinten a cél az erőforrások környezetbarát és gazdaságos (takarékos) használata.

Ezek az iskolák helyi vonatkozásban a hasznos tudást létrehozó gyűjtőpontok. „Nem pusztán könyvtárak, ahol információt lehet találni, hanem olyan központok, ahol a közösség összegyűlhet, hogy megvitassa a problémákat és megoldást keressen rájuk.” Az iskola tanuló szervezetté válik.

4.munkalap

Találjuk meg a kiindulópontot – elmélyült gondolkodás

1. Gondoljuk végig saját tanári gyakorlatunkban szerzett tapasztalatainkat:
 - Van-e olyan kérdés, ami már régóta foglalkoztat?
 - Milyen erősségeinket szeretnénk továbbfejleszteni?
 - Vannak-e a munkánknak olyan részei, amelyek zavarbaejtőek, melyeken már sokat gondolkoztunk?
 - Vannak-e nehéz helyzeteink, amelyek megoldásában fejlődni szeretnénk?

Engedjük szabadon gondolatainkat, majd rögzítsük egy-egy szóval a felmerülő asszociációkat. Az egész ne tartson tovább 6-8 percnél.

2. Válasszuk ki az egyik szót és írjuk fel egy üres lap közepére. A többi fogalmat írjuk köré szóláncok formájában: a központi gondolatból kiinduló, szükség szerint elágazó vonalak mentén. Egy ilyen ábrát (központi fogalom és a szóláncok együtt) nevezzünk „bokor”nak.

3. Válasszuk ki egy kollégát az iskolából vagy a nemzetközi partnerek közül, és mutassuk be neki a „bokrunkat” a hozzátartozó asszociációkkal, kérdésekkel együtt: Kérdezzen vissza, hogy mindent pontosan megértsen. Ezzel segít abban, hogy megfogalmazzuk projektünk fő témáját és a fejlesztési célt.

2. szakasz: Tervezés

A projekttevékenységek lépéseinek megtervezése, az iskolai látogatásokat magába foglaló munkaterv megírása, a találkozók és a projekt termékek megtervezése pl. ismereteket és tapasztalatokat közlétező kiadványok, CD-ROM-ok, honlapok

Minden projekt elengedhetetlen része egy világos munkaterv: ki mit csinál, hol, mikor és mi lesz az eredménye, terméke. Minden pályázat alapja lényegében ez a tervezőmunka. Bár sokszor nem is gondolnánk, de a projekt adatlapok alkalmasak arra, hogy a tervezés során vezérfonalként használjuk őket.

Az olyan oktatási gyakorlat változtatását célzó projektek esetében – mint pl. a COMENIUS – ki kell hangsúlyoznunk még néhány további szempontot. Ezek a projektek hozzásegítenek a tanulási folyamat mélyebb megértéséhez, ami megváltoztathatja a mindennapi iskolai gyakorlatot.

A „Problémaelemzés” a projekt nevelési céljainak meghatározását segítő tervezési eszközöket kínál.

„Tervező beszélgetés – tervező séta”
„SWOT analízis”
„Elemző vita”

Az ezt követő „Adatgyűjtés” részben két, a projekt előrehaladását segítő és a változás lépéseit támogató tevékenységet mutatunk be:

„Háromszögelés”
„Kritikus barátok”

A gyakorlott COMENIUS iskolák javasolják, hogy mindig ügyeljünk a következőkre:

- Ügyeljünk arra, hogy a feladatokat arányosan osszuk el a partneriskolák között.
- Kicsi, de elhivatott csapatot építsünk.
- Takarékoskodjunk az energiáinkkal: a projektcélokat hatékonyan kombináljuk a tantervvel.
- Építsük be a projektet iskolánk profiljába vagy fejlesztési programjába

- Kérjük kollégáink és a vezetőség támogatását és segítségét a központi „mag” kialakításában.
- Vonjuk be a projektbe nagyon lelkes diákjainkat, és adjunk nekik tevékenykedtető komoly feladatokat
- Döntsük el, hogy a gyakorlatban milyen dokumentációs módszereket fogunk valóban használni (fényképek, video, napló, diáktablók, stb)

Problémaelemzés

5.munkalap

Tervező beszélgetés – tervező séta

A tervezés fázisában, a fejlesztési célok meghatározásakor hasznos a páronkénti kommunikáció, pl. szemtől-szemben egy partnerkereső szemináriumon, vagy emailen keresztül. A projektcélok tisztázását három fő kérdés segítheti.

Hol van problémánk?

a. Mit érdekünk fejleszteni?

Mit szeretnénk megtudni? Mit szeretnénk megváltoztatni, befolyásolni? Olyan témát válasszunk, ami elég fontos ahhoz, hogy az iskolai gyakorlat vagy projekt – pl. ökológiailag fenntartható iskolafejlesztés – keretei között érdemes vele foglalkozni. Próbáljunk felvázolni röviden egy helyzetet, ami szimbolizálja, hogy miért érdekel minket (érzelmi szinten is) ez a téma. Kérjük meg a párunkat, hogy ezt a fejlesztési érdeket fogalmazza meg néhány találó mondatban.

b. Milyen módszereket használunk futó projektjeinkben?

Vigyünk a találkozóra futó iskolai projektjeink különböző tevékenységeihez kapcsolódó fényképeket, termékeket, fájlokat vagy oktatási anyagokat; sikeres és sikertelen feladatokra emlékeztetőket egyaránt – így megtapasztalhatjuk a feszültséget a különböző fejlesztési irányok között. Az iskolai „sztorikat” szóban adjuk tovább csoportunk tagjainak, a fenti anyagokkal illusztrálva. Tegyük egyértelművé, hogy mennyire helytállóak a történeteink. Hogyan lehetünk meggyőződve arról, hogy mely adatok bizonyítják őket? Kérdezzük meg egymástól, milyen didaktikai megközelítés áll az egyes esetek mögött. Fogalmazzuk meg néhány mondatban az esetek mögött rejlő pozitív vagy negatív értékeket.

c. Milyen dokumentációs módszer illik legjobban fejlesztési projektünk céljához?

A harmadik kérdés projektünk jövőjére vonatkozik: milyen további információkra van szükség ahhoz, hogy a projektet megfelelően dokumentáljuk, és ahhoz, hogy megszólítsuk a fejlesztési céljainkkal érintetteket. Tekintsük ezt kutatási feladatnak. Információra van szükségünk? Hogyan szerezhetjük meg? Elegendő bizonyítékunk van különböző szempontokból nézve is? Az információ többoldalú megközelítésére alkalmas a „Háromszögelés” módszere, és szükség van egy szabályozó eszközre is, mint pl. a „Kritikus barát” (lásd később)

Ezt a lépést a korábbi szakaszokba érdemes beilleszteni, az aktuális projektszakasz, illetve a szemtől-szembeni kommunikációra való idő függvényében.

6.munkalap

SWOT elemzés

Ha elgondolkozunk erősségeinken, gyengeségeinken, esélyeinken és veszélyeinken (SWOT), tudatosul bennünk szervezetünk, iskolánk vagy osztályunk helyzete. Az erősségekre alapozva fogalmazhatjuk meg a projekt fejlesztéseit, ez vezethet el a tényeges javuláshoz.

A SWOT elemzés két fő lépése:

1. Helyzetelemzés

Gondoljunk iskolánkra vagy egy konkrét osztályra és nézzük meg, milyen helyzetben van éppen:

Milyen „szolgáltatásokat” kínálunk a tanulóknak, milyen részvételi lehetőséget másoknak? Milyen a kapcsolatunk a kollégákkal? Hogyan szervezzük, strukturáljuk a napi munkát? Milyen az iskola közmegítélése; és más fontos kérdések. Milyen erősségeket, gyöngeségeket látunk ezek alapján?

2. Feltételezések a jövőre

Gondoljuk végig iskolánk környezetét és a jövőben várható folyamatokat, pl. az oktatási és iskolapolitikát, a demográfiai helyzetet, a technikai lehetőségeket. Milyen lehetőségeket, veszélyeket rejtenek az iskolánk szempontjából? Egy papírlapra felrajzolt SWOT négyzetbe írjuk be a jelenlegi erősségeket és gyengéket és a jövőbeli esélyeket és veszélyeket.

Erősségek	Gyengeségek
Lehetőségek	Veszélyek

7.munkalap

Elemző megbeszélés

Egy partnertalálkozón gyakran nehéz magunk elé képzelni egy-egy iskola tényleges helyzetét. A poszterek szép színesek, úgy tűnik, minden nagyszerűen megy. A COMENIUS szemináriumok során ezek az iskolabemutatók jó hangulatú tapasztalatcseréket eredményeznek, de alig használhatók a fejlesztési célok megfogalmazásakor.

Az elemző megbeszélés a színes, vidám bemutatkozás és a mélyebb betekintés ötvöze.

Minden iskola kapjon lehetőséget a bemutatkozásra, kérdések megválaszolására és a visszacsatolás fogadására. A csoport egy tagja (vagy egy külső személy) vezesse a beszélgetést, és ügyeljen az időtartásra is. Ő is kérdezhet. Kell egy írnok, aki rögzíti az előadásokat, kérdéseket és a végső megbeszélést. Ez a dokumentum a további tervezés alapja!

A hatékony és igazságos levezetés érdekében tartsuk be szigorúan a következőket:

1. Bemutató előadás: 5-10 perc

Egy tanár vagy az iskola tanárainak egy csoportja alapvető információkat közöl iskolájáról anélkül, hogy bárki megszakítaná.

2. Kérdések: 30 perc

A többiek kérdezhetnek, hogy minél részletesebb, egyértelműbb képet kapjanak az adott iskola helyzetéről. Az eredményesség érdekében fontos betartani azt a szabályt, hogy csak kérdezni szabad, kritizálni, javaslatokat tenni még burkoltan sem! A javasolt kérdések három fő fajtája:

- A kép pontosítása (pl. mondjon példát, részletezze)
- Elméleti háttér (miért teszik amit tesznek)
- A kör tágítása (információt kérünk olyan személyekről vagy eseményekről, akiknek/amiknek közülük lehet a problémához, de nem kerültek említésre)

3. Megosztás (kb.5-10 perc)

Minden résztvevő, az előadó(k) és a hallgatók megjegyzéseket tehetnek, megoszthatják gondolataikat (most már szabályok nélkül)

E szakasz célja az is, hogy az egyes iskoláknak sikerüljön egy fejlesztési célra koncentrálniuk, amit majd a projekt során el szeretnének érni.

A. TANÍTÁS ÉS TANULÁS

Adatgyűjtés

8.munkalap

„Háromszögelés”

A „háromszögelés” egy általános módszer arra, hogy különböző természetű evidenciák között kapcsolatot találjunk, hogy képesek legyünk szembeállítani, összehasonlítani őket. Az iskola esetében a háromszög három csúcsa háromféle nézőpontra felel meg: a tanárokénak, a diákokénak és a megfigyelőkénak. A megfigyelők lehetnek más iskolák tanárai, összhangban azzal, hogy a COMENIUS és más projektek lehetőséget kínálnak arra, hogy partneriskoláink tanárait megfigyelőként „alkalmazzuk”.

Külső megfigyelő/kritikus barát

Tanár/1.szereplő a szituációban Diák/2.szereplő a szituációban

A „háromszögelés” módszer lényege, hogy egy helyzetet különböző nézőpontból figyelünk meg és kommentálunk, majd ezeket összevetjük. Tanárként pl. elemezhetjük, hogy egy adott tanítási helyzetet hogyan él meg maga a tanár, a diákjai és egy külső megfigyelő.

A különböző szempontok összehasonlítása során jegyezzük fel a megegyező, az eltérő és a szembenálló nézeteket. Eltérő nézetek esetén kereshetünk egyértelmű tényeket, vagy vitát nyithatunk a különböző álláspontot képviselő felek között, azon keresztül próbálva megérteni a háttérben rejlő folyamatokat vagy eltérő értékrendeket.

A „háromszögelés” adatok háromszögelését is jelenti, pl. interjúk vagy írásos beszámolók eredményeit, fényképekét. A konkrét adatgyűjtő technika kiválasztása függ a vizsgálat tárgyától és az iskola helyzetétől. Minden technika befolyásolja az adatokat a maga módján, ezért ellenőrizzük folyamatosan és gondosan az adatgyűjtést. Ne feledjük, hogy sem az interjúk, sem a fotók, sem más adatforrások nem objektívak önmagukban.

9.munkalap

Kritikus barátok

A közös projektek során gondolatainkat, terveinket, érzéseinket, benyomásainkat olyan tanárkollégákkal osztjuk meg, akik tőlünk távoli iskolákban tanítanak. Megkérhetjük valamelyikünket, hogy a projekt során legyen tevékenységünket figyelemmel kísérő „kritikus barát”.

A kritikus barátok olyan személyek, akikben megbízunk, akik „barátok”, de ugyanakkor hajlandóak és képesek adott esetben eltérő véleményüket is kifejezni (kritizálni a szó eredeti, építő jellegű értelmében).

Egy – pl. COMENIUS – projektcsapaton belül megbeszélésekre van szükség a „kritikus barát” kapcsolat kialakításához, a feltételek és a határok tisztázásához. A kapcsolat kezdete lehet egy kellemes légkörű beszélgetés, mikor elmagyarázzuk az adott projekthez fűződő fejlesztési érdekeinket.

A következőkben bemutatjuk két olasz tanár beszélgetését, mikor „Isolina” megkéri „Arnaldó”-t, legyen az ő „kritikus barátja” ebben a projektben.

Isolina: Szeretném, ha a kritikus barátom lennél a kutatási projektben.

Arnaldo: Mielőtt igent vagy nemet mondanék, szeretnék feltenni néhány kérdést.

Miért pont rám gondoltál? Mit vársz tőlem?

Isolina: Az „átgondolás” a régi olasz nyelvben szavakkal, beszélgetéssel, és együttgondolkodással folyó mély kommunikációt jelent. Akkor látom be a kutatásaim távlatait, ha ilyen módon együtt „gondolkodhatok” veled, mert az évek során megtapasztaltam, hogy jókor, jókat tudsz kérdezni.

Arnoldo: ... Hát... Mindenesetre van néhány módszertani feltételem. Előre szeretném tudni, miről szól ez az egész. Részt szeretnék venni már a tervezés szakaszában, hogy a szerepek világosan meg legyenek határozva.

....

A következő lépés a projektszakaszok és a hozzájuk tartozó elképzelések átgondolása, és annak meghatározása, hogy milyen időintervallumokban kívánunk a „kritikus barátal” konzultálni: pl. az iskolalátogatásokkor vagy havonta egyszer telefonon.

A projektbeli „kritikus barátok” megtalálása ugyanannyi időt igényel mint egy valódi barátság kialakítása, így egy COMENIUS projektesapatban a kritikus barátok rendszerének kialakulása kb. az első projektév végére várható. A projekttalálkozókon párokat alakítva gyakorolhatjuk, mit kell tennie a kritikus barátnak. Javasoljuk, hogy közösen dolgozzuk ki, hogy személyek vagy csoportok hogyan tölthetik be a „kritikus barátok” szerepét az adott COMENIUS projektben, de fogadjuk el azt is, ha valamelyik partner nem kíván ebben részt venni.

A „kritikus barát” feladata sokrétű. Fő szerepe a támogatás, bátorítás, meghallgatás, megfigyelés a „háromszögelés” során, jelentések átolvasása, a felmerülő lehetőségek és veszélyek megvitatása.

Egy COMENIUS 1 projektben résztvevő tanárok tapasztalatai szerint „a kritikus barát aktívan meghallgat, rámutat az erős és a gyenge pontokra, és tiszteli a másikat, mint embert”.

Alapszabályokként a következőket állapították meg: legyen elég idő a kommunikációra; lojalitás; széles összefüggéseiben tekintsük át a problémát. A kritikus barát ne ítéljen és ne erőltesse saját elképzeléseit. Ne avatkozzon be, ne hozzon döntéseket; tartson távolságot, segítsen elemezni és javítani az oktatási feladatokat.

3.szakasz: Megvalósítás

a saját iskolai tevékenységi keretek között, látogatás a partneriskolákban, új tanulási-tanítási ismereteket (fotók, módszerek, tapasztalatok) tartalmazó anyagok elkészítése

E fejezetben főleg az adatgyűjtéssel, és az iskolafejlesztési folyamat megvalósítási szakaszával foglalkozunk.

Az adatgyűjtésre a legjobb alkalmat a partneriskola-látogatások biztosítják. A COMENIUS projektek során az iskolafejlesztési eredményekre különösen nagy hatással vannak külföldi iskolalátogatásokon szerzett tapasztalatok. A látogatások hatását nagyban fokozza a fényképezés, oknyomozás és az interjúk tapasztalatainak megosztása.

Bemutatunk két további, a személyes találkozások közti időszakokban alkalmazható dokumentációs módszert: a terepi jegyzőkönyvet és a virtuális tudásépítést szolgáló portfóliót

Iskolalátogatások

Az iskolalátogatások alkalmat adnak az igazgatóknak és a tanároknak, hogy tapasztalataikat és elképzeléseiket megosszák a vendégekkel. A tapasztalatok szerint az iskolai partnerkapcsolatok kínálta disszeminációs és tanítási stratégiai módszerek között a „kritikus barátság” ezen formája a leghatékonyabb.

Egymástól tanulás: a vendéglátó és a vendég tanárok számára egyaránt adott a lehetőség, hogy új ötleteket, szemléletet és lelkesedést gyűjtsenek. Senki sem tudja jobban! A vendégek segítenek a házigazdáknak. Ez a látogatás nem inspekción, hanem további együttműködés, talán viszontlátogatás alapja.

A hatékony COMENIUS 1 iskolalátogatás minőségi kritériumai:

2005-ben egy palermoi tematikus műhely során több COMENIUS iskola képviselői kidolgozták a véleményük szerint „hatékony” iskolalátogatás minőségi kritériumait.

A kulturális különbségek tekintetében:

A résztvevő tanároknak tisztában kell lenniük azzal, hogy a rendszerek különbözőek. A vendéglátó iskola mutassa be országának kultúráját: művészi szintű ének és táncprodukciókkal, helyi ételekkel, és legyen elegendő idő a mély kulturális tapasztalatcserére is. A különböző országok iskoláit bemutató látogatások során legyen közös cél a partnerországok oktatási rendszerének megismerése.

A módszerek és tevékenységek tekintetében:

A látogatás előtt:

A csoport annál elkötelezettebb, befogadókészebb és elégedettebb lesz, minél inkább közösen alakítják ki a látogatás programját. Biztosítani kell a vendégek és a vendéglátók közötti kommunikációt a látogatás előtt, közben és után. Az iskolafejlesztéssel kapcsolatos részletes adatgyűjtés érdekében a látogatók fogalmazzanak meg világos kérdéseket, melyek hasznosak otthon maradó kollégáik, diákjaik számára, valamint a vendéglátók számára is. Az kollégákat és a szülőket előzetesen tájékoztassuk a látogatás háttéréről, céljáról, hogy tiszta képet kapjanak az egész projektfolyamatról, nehogy azt higgyék, hogy extra szünidőről van szó. Tegyük egyértelművé, hogy az iskolalátogatás munka!

A látogatás alatt:

A vendéglátók vonjanak be minden iskolahasználót egyaránt: tanárokat, diákokat, szülőket, a helyi közösség és az oktatási szervek képviselőit. Megtekinthetünk helyi projekteket vagy szakmai segítséget kérhetünk helyi szervezetektől.

Ne zsúfoljuk túl a programot. A kevesebb több lehet. A látogatások terén tapasztalt COMENIUS iskolák azt javasolják, hogy teremtsünk egyensúlyt a munka, a kultúra- és országbemutatóval valamint a szabadidő között.

Az iskolalátogatás sikerének titka, hogy a fogadó iskola „tárja szélesre kapuit” a látogatók előtt. Legyen alkalom a sokrétű foglalkozások különböző módszereit megtapasztalni a helyi iskola valós keretei között.

A látogatók valós helyzetekben találkozzanak a diákokkal, legyen alkalom beszélgetés, megfigyelés útján történő adatgyűjtésre. A látogatás során foglalkozhatunk a helyi problémákkal mintegy tanácsadóként vagy kritikus barátként, közös gondolkodással gazdagíthatjuk mindnyájunk tapasztalatait.

A látogatás után:

A látogatás eredményeképpen hazavisszük a tanulási módszerekről szerzett új ismereteket. A hasznos tapasztalatokat be kell mutatni az iskolai és a szülői közösségnek. Fordítsunk időt az összegzésre és a döntéshozatalra, hogy az új ismereteket integráljuk iskolánk mindennapos gyakorlatába.

Adatgyűjtés

Az iskolalátogatás kollegiális audit is lehet. Ennek alapja a bizalom. Bízunk abban, hogy a látogatók barátként érkeznek: kritikus barátként tekintenek bele iskolánk életébe és a tanításba.

A vendéglátóknak és vendégeknek közösen kell megfogalmazniuk a látogatás kulcskérdéseit, hogy a rövid látogatások a lehető legtöbb eredményt hozzák.

Ilyen kulcskérdések lehetnek:

1. Hogyan javíthatnánk az iskolán belüli/tanárok közötti/tanárok és szülők közötti kommunikációt? Egy portfolio alapú felmérési módszer lehetőséget adna a szülőkkel való jobb kommunikációra?
2. Tekintve, hogy tanítási módszereink 82%-a még mindig információátadás, hogyan mozdulhatna el az iskola a tapasztalati tanulás irányba?
3. A tantervbe épített laboratóriumi munka segítheti-e ezt az elmozdulást?

A vendéglátó tanárok mondják el a vendégeknek, hogy mi érdekli őket a legjobban, mit szeretnének legjobban, ha a vendégek megfigyelnének. A vendégtanároknak pontosan meg kell érteniük, mit várnak tőlük a vendéglátók. Egy rövid csoportmegbeszélés során tisztázni kell, kit vonjunk be az adatgyűjtésbe, hogy végül az iskola számára hasznos javaslat születhessen. Közösen kell kiválasztani azokat az órákat is, melyeket meglátogatunk és megbeszélünk.

A megfigyelők szerepe világos. Tapintatosan közöljük, mit tapasztaltunk és adjunk lehetőséget a meglátogatott tanárnak a válaszadásra. Ne úgy adjuk elő véleményünket, mint a megfellebbezhetetlen igazságot. A látogatók álláspontja nagyon szubjektív; bátorítsuk a házigazdát, hogy fejtsék ki saját véleményüket. Az iskolalátogatás során azért (is) érdemes adatokat gyűjteni, hogy azokat közösen értelmezzük. Legyünk óvatosak a javaslattétellel!

A következőkben felvázolt adatgyűjtési módszerek hatékonyan szolgálják az ilyen iskolalátogatási programokat. A választott módszerek fotókkal, vázlatokkal és interjúkkal segítik az adatgyűjtés fázisait.

10.munkalap

Diákszemmel --- fotók az iskolalátogatásról

A fényképezés kiváló alkalom a diákokkal való kapcsolatteremtésre, bemelegítő vagy jégtörő tevékenységként. A fotók hatékony interjú-indítók, értékes információkhoz juthatunk, ha fényképek alapján beszélgetünk el a diákokkal a valós helyzetről.

Megkérhetjük a diákokat, hogy készítsenek fényképeket az iskolájukról. Polaroid fényképezőgépeket adjunk a kezükbe, hogy néhány perc alatt kész képeket kapjunk. A feladat adott témák megörökítése legyen, pl.

- Fényképezz le egy helyet, ahol úgy gondolod, tanulhatsz valamit.
- Aztán egy olyan helyet, ahol valami titok rejtőzik.
- Végül egy olyat, ahol úgy véled, hogy a tanáraid szerint, ott biztosan tanulsz valamit.

A gyerekek párokban dolgozzanak, több útmutatást ne kapjanak a felnőttektől. Mivel tanáraik nem kísérik őket, meglepően új szemszögből ismerhetjük meg az iskolát. Időre van szükségük, hogy elgondolkozzanak és helyeket válasszanak. Kb. húsz perc elég a feladatra, eddig az érdeklődésük, figyelmük is kitart. Ezután összegyűlünk és elemezzük a választott helyekről készült képeket, megosztjuk a témával kapcsolatos gondolatainkat. Különösen a kisebb gyerekek szeretnek konkrét képekről mesélni, azokat magyarázni. Minden gyerek kedveli az olyan típusú feladatot, ahol világos a szerepe és komolyan veszik. Magától értetődő módon kutatómunkának tekintik. A feladat célja, hogy az iskolával mint rendszerrel kapcsolatos kimondatlan gondolatokat nyílttá tegyünk az iskola „lakói”, a gyerekek számára. Alapgondolata, hogy a gyerekek, amint társadalmi jelenségként élik meg, mentális képet alkotnak az iskola rendszeréről.

11. munkalap

Nyomkereső

A következő adatgyűjtés lényege a megfigyelés és az, hogy felkészüljünk azokra a kérdésekre, amiket a vendéglátó iskola tanárai és vezetői feltehetnek. Az első feladat, hogy egyénileg megválaszolható kérdéseket fogalmazzunk meg magunknak, majd második lépésként válasszuk ki azokat, amelyek csak az egész csoporttal közösen végzett megfigyelés eredményeképpen válaszolhatók meg. A látogató csoport közösen dolgozza ki a szempontokat. Miket figyeljenek meg? Közvetlenül a kommunikációt (mennyi időt beszél a tanár az órán)? Vagy keressenek falfirkákat az iskolában (mint a burkolt kommunikáció kifejeződését)? Vagy megfigyelhetjük az oktatás segédeszközeit is. Van-e könyvtár? Van-e a tanároknak elegendő segédeszközük az órákon? A csoport dolgozzon párokban, minden pár egy-egy konkrét kérdés megválaszolásához szükséges „nyomokat” keressen.

Ez a kutatás olyan témákat tárhat fel, amik gyakran elkerülik az iskolában élők és/vagy látogatók figyelmét. Ha csak sétálgatunk a folyosókon és a tantermekben, megismerkedhetünk az aktuális helyzettel, megtudhatunk egyet-mást a rendszerről. Az épület mesél a saját történetéről. A feladatunk most elsősorban az, hogy az iskola valódi használóiról tudjunk meg minél többet. Minden adatot gyűjtünk össze, amiről azt gondoljuk, hogy segíthet az iskolai kultúra képének kialakításában..

A végső reflexió során, mielőtt a megfigyelők megosztanák megfigyeléseiket a többiekkel, tegyék fel maguknak szigorúan a kérdést: Mit jelent nyomokat keresni? Etikai szempont: kukkolunk vagy segítő szándékú barátok vagyunk? Rá akarunk erőszakolni valamit a régi módszereikhez ragaszkodó, kelletlen tanárookra? Ha ezeket a kérdéseket átgondoljuk, sikeresebben tudjuk majd megosztani megfigyeléseink eredményét az igazgatóval és a tanárokkal.

12.munkalap

” Visszacsatoló” interjúk

Iskolalátogatások, közös iskolai projektek során az interjúk célja, hogy alaposabban megértsük a helyzetet. Fontos, hogy nemcsak a kérdező, de az interjúalany – tanár, diák, igazgató -- is tanul belőle: ösztönzést kap ahhoz, hogy felülvizsgálja a helyzetet.

Néhány alapszabály, ami segít elérni a kívánt eredményt:

- Az interjú előtt mondjuk el az interjúalanyunknak, hogy mi a célunk.
- Hagyjuk meg az interjúalanyunknak a „nem válaszolás” lehetőségét.
- Inkább hallgass, mint beszélj (70:30).
- Kérdezési tervünk legyen a fejünkben, de ne szakítsuk félbe a válaszolót, engedjük, hogy témát változtasson, ha szeretne. Kulcskérdésünket tegyük fel később.
- Kerüljük a félrevezető vagy szuggesztív kérdéseket.
- Legyünk tekintettel az interjúalany érzéseire.
- Kérdezzünk rá részletekre, kérjünk példákat, míg csak pontosan meg nem értettük a választ.
- Engedélyezzünk szüneteket – az interjúalanyunknak időre lehet szüksége ahhoz, hogy a válaszokat magában megfogalmazza.

Ha a látogatók egész csoportja szeretne interjút készíteni, beszéljük meg a kérdéseket a fenti alapszabályok tükrében. Ennek során összefésülhetjük, szükség esetén javíthatjuk a hasonló kérdéseket. Végül a csoport kisebb alcsoportokban dolgozhat tovább a különböző feladatokon:

- Interjú diákok 2-3 fős csoportjaival
- Interjú a fenti gyerekek osztályában tanítókkal
- Interjú az iskolaigazgatóval és a személyzettel

Mindenki mérje fel előzetesen, hogy a nemzetközi projektben van-e szükség tolmácsra.

Kérdéscsokor pl. az iskola döntéshozóinak kommunikációjával kapcsolatban:

Diákok kérdései:

Tudod-e, hogy a tanáraid megbeszélnek szüleiddel a napi munkádat? Milyen érzéseket kelt ez benned?

Tanárok kérdései:

Véleménye szerint hogyan lehetne fejleszteni a tanárok és a szülők kapcsolatát ebben az iskolában? Mi a legnagyobb félelme egy portfolio-rendszer bevezetésével kapcsolatban?

Igazgató kérdései:

Milyen a stratégiát használ arra, hogy felkészítse a tanárokat módszereik megváltoztatására, és arra, hogy a diákok (és szülők) elfogadják a változtatást?

Az egy órás interjúkészítés után, az alcsoportok összegyűlnek, megbeszélnek a kapott információkat, majd közös képet alakítanak ki a kezdetben feltett fő kérdés megválaszolására.

13.munkalap

Terepnapló

Az interkulturális projektek egyik központi eszköze egy napló, melyben rögzítjük a megfigyeléseket, értelmezéseket, törekvéseinket a megfigyelték magyarázatára, véleményünket, érzelmeinket és ami még eszünkbe jut. Beragaszthatjuk a fényképeket, újságcikkeket vagy akár repülőjegyüket is.

Ez a napló saját véleményalkotásunkat és a monitoringot is egyaránt segíti:

Az írás folyamata alakítja az egyén belső dialógusát, segít megfogalmazni gondolatait és érzelmeit.

A feljegyzések többszöri újraolvasása jobban megvilágítja a folyamatot, segíti a naplótulajdonos további lépéseit.

A napló és tartalma az iskolafejlődési folyamat fontos dokumentuma és bizonyítéka, értékes érveket kínál a projektbeszámolóhoz és –értékeléshez.

14. munkalap

Közös tudásépítés

A legtöbb nemzetközi projekt és iskolai partnerkapcsolat létrehoz egy honlapot vagy legalább egy kis adatbázist. A webes környezet alkalmas színtere a projekt tervezésének és dokumentálásának (lásd a www.seedeu.net iskolai projektjeit).

Egy egyszerű felhasználói felület a közös tudásépítés és a felhalmozott tudás bemutatásának fontos eszköze.

Az IKT alapú fórumok fő előnye, hogy a projekt tartalma, felépítése és a projektcsapatok fejlesztési céljai könnyedén visszakereshetők, ha szeretnénk őket felidézni, elemezni, szeretnénk rajtuk gondolkozni vagy éppen vizuális előadásban kívánjuk őket használni.

A virtuális találkozóhely főleg a személyes találkozók közötti időszakban kedvelt színhelye az aktuális vélemények cseréjének. Legfőbb előnye, hogy az egymástól több száz kilométerre lévő iskolák eltérő gyakorlati tapasztalatai megoszthatók, megvitathatók. A projekt bármely tagja felteheti itt kérdéseit, felkérve a többieket a válaszadásra, véleményezésre, megvitatásra, új tapasztalatokkal történő kiegészítésre. A levelezés folyhat több nyelven, a problémák fényképeken, rajzokon is bemutatathatók.

A tudásépítés e közös módja a személyes találkozókon gyűjtött adatok közreadásán túl, lehetővé teszi az együttgondolkodást, közös problémamegoldást, a mélyebb megértést segítő eszmecserét.

4. szakasz: Végiggondolás, értékelés

Az eddigi tevékenységek kreatív átgondolása, abból a célból, hogy a tanárok kölcsönösen megoszthassák egymással tapasztalataikat, felfedezhessék saját új érdeklődési területeiket és modernizálják tanítási módszereiket

Az első fejezetben a saját fejlesztési célunk megfogalmazására, kialakítására összpontosítottunk. A harmadik, megvalósításról szóló fejezetben bemutattunk több módszert a saját folyamat dokumentálására, és felhívtuk a figyelmet, hogy a kritikus barátok segítségével és a „háromszögelés” módszerével összehozható különböző szempontok milyen sokat segíthetnek.

Előzetes átgondolás szükséges ahhoz, hogy gyakorlati tudásunkat szóban is világosan meg tudjuk fogalmazni. Az iskolalátogatások és nemzetközi tanárcsere-programok jó alkalmat kínálnak arra, hogy iskolánktól egy időre eltávolodva gondolkozhassunk, mérlegelhessünk. Az átértékelés kiragad minket tevékenységünk napi rutinjából, a projekt során végzett adatgyűjtés lehetővé teszi, hogy objektívan tekintsünk saját munkánkra. A projekt ezen keresztül segíti saját tanítási gyakorlatunk elemzését és szükség szerinti újraszervezését.

A következő részben röviden bemutatunk egy adatok összevetésén alapuló projektértékelési módszert, ami elősegíti, hogy a projekt eredményeit saját iskolánkban alkalmazzuk.

Az összevetéses módszerek elsősorban a beszámolók általános részében használhatók, a projekt didaktikai megközelítésének azonosítására.

A harmadik lépésben az értékelés kiindulásaként összegyűjtjük azokat az erősségeket és fejlesztendő területeket, amiket a COMENIUS projektcsapat tagjai a találkozókön folyamatosan feljegyeztek.

Végül az adatok kodifikálásával mélyítjük el az átértékelés szakaszát, ami a projektcsapat közös gondolkodásához vezet.

Mind a négy reflexiós tevékenység megköveteli a legalább három nézőpontú (pl. diák, tanár, megfigyelő...) és/vagy három típusú adatgyűjtés (pl. interjú, kérdőív, fényképek, írásos jelentések) alapos, pontos dokumentációját. A dokumentáció az elemezést és az értelmezést szolgálja, ez az egyetlen garancia arra, hogy a partneriskola fejlesztési céljai a tényeken és az innovációra irányuló szükségleteken alapulnak.

15. munkalap

Adatok összevetése

A legtöbb tanár rutinból tanít. A gondolkodtatás és a tevékenykedtetés nemigen különbözik el, a tevékenységeket nem különösebben tervezik meg, nem készítik elő elméleti módon. A COMENIUS projektek tapasztalatcseréi során a tanárok szembesülnek azzal, hogy nincsenek tudatában gyakorlati tudásuk forrásával, sem azzal, hogy hogyan sajátították el azt.

Az alábbi kérdések mind egy általános kérdést részleteznek: milyen nevelési innovációkat valósítunk meg, miközben egy COMENIUS-t vagy egy hasonló projektet beépítünk iskolánk életébe?

- Először vizsgáljuk meg a gyűjtött adatokat, információkat: a fényképeket, interjúkat, naplót, diákmunkákat vagy portfolio fájlokat, hogy megalapozott válaszokat adjunk a kérdőív kérdéseire. Beszéljenek magukért a tények.

- Másodszor a következő irányító kérdések alapján értelmezzük az adatokat „kritikus barátunknak” vagy kollégáinknak.

- Végül kérjük meg a hallgató(ka)t, hogy értékelje a beszámolónkat. Ezt megtehetjük egy partnertalálkozáson poszterbemutató formájában vagy a projekt honlapján történő e-mailek útján.

Értelmezést segítő kérdések pl.:

- Milyen célokat tűztünk ki magunk elé a COMENIUS projektben?
- Milyen módszerekkel (instrukciók, tanítási, tanulási módszerek) kívánjuk elérni ezeket a célokat?
- Mit csináltak a diákok?
- Mit tanultak a diákok?
- Mit tettem én, mint tanár?
- Mit tanultam én, mint tanár?
- Milyen módszerek működtek? Miért? Milyen helyzetben?
- Milyen módszerek nem működtek? Miért? Milyen helyzetben?

16. munkalap

Módszerek összevetése

Az ENSZ Fenntartható Fejlődésre Nevelés (ESD) Évtizedének egyik legfontosabb felvetése, hogy az iskolai nevelési folyamatokban különböző tanulási-tanítási módszereket kell alkalmazni. A módszerek legyenek tanulóközpontúak, hogy a tanulók sikeresebben tudják megalkotni saját mentális képi világukat.

A COMENIUS Iskolafejlesztési Projektek szintén úgy vélik, hogy módszertani megújulásra van szükség az iskolákban. Ezért fontos a különböző verbális és

nonverbális eszközök: szavak, dráma, művészetek, vita, tapasztalat alkalmazásának ösztönzése.

A módszerek alapját képező didaktikai megközelítések tudatosítása érdekében a partneriskolák tanárainak meg kell határozniuk saját iskolai fenntartható fejlődésre nevelési projektjeik módszertani hátterét.

1.szakasz: Készítsünk módszertani kirakót!

A résztvevő tanárok egyike készítsen három kirakót saját, a projekthez kötődő tevékenységéről készült fényképekből, anyagokból. Mindegyik kirakó más-más pedagógiai megközelítést mutasson be, pl. frontális, induktív vagy konstruktív tanítást. A kirakók minden egyes darabja tartalmazzon egy-egy képet az adott pedagógiai megközelítésnek megfelelően és a tevékenységre vonatkozó javaslatot is a projekt közös nyelvén. Minden kirakót vágjunk négy részre, a pedagógiai megközelítéseknek megfelelő négy pedagógiai tevékenység szerint. A 12 kirakó-darabot keverjük össze, majd minden partner próbálja meg kirakni a három különböző pedagógiai megközelítést ábrázoló kirakót.

2. szakasz: Gondolkozzunk el a projektünkben alkalmazott módszereken!

A tanárok hozzanak négy, saját, a projekthez kötődő pedagógiai tevékenységüket ábrázoló képet. A csoport tagjai közösen állapítsák meg, milyen pedagógiai megközelítés irányítja saját iskolai projektjüket. A partnerek anyagait, dokumentációit egymás mellé rakva érdemes megvitatni, milyen helyzetekben, összefüggésekben mely módszerek működnek és melyek nem.

3. szakasz: Mutassuk be, mit tanultunk közösen a módszerekről!

E harmadik szakasz végeredménye lehet a projektbeszámoló, a projekt honlap vagy kiadvány általános vagy bevezető része. Hitelességét fokozzák az interjúrészletek, fényképek, közös tevékenységek dokumentumai.

17. munkalap

Erősségek és fejlesztendő területek

A COMENIUS projektek sajátossága a nemzetközi projektek között az, hogy különös mértékben függenek a Nemzeti Irodák döntéseitől. Más tekintetben jól összehasonlíthatók egyéb nemzetközi iskolai hálózatokkal vagy partnerkapcsolatokkal.

A projektsapatnak minden partnertalálkozón vagy iskolalátogatáson érdemes 20 percet eltöltenie a projekt aktuális értékelésével, hogy tiszta képet kapjunk a résztvevők érzéseiről és különböző tapasztalatairól, pl. hogy tisztázzuk, hogyan tudunk együtt dolgozni. Az értékelést kézbentartó munkacsoport így a projekt során folyamatosan kap részletes információkat és érveket a projektfolyamat előrehaladásáról.

COMENIUS 1 iskolák partnertalálkozásán pl. a következő kérdések merültek fel:

- Az alapos tervezés és az egymás megismerésére fordított idő nagyon fontos: az elszórt cselekvés félreértéseket és egyéb problémákat okoz.

- Fontos az egész iskola, de főleg a diákok bevonása a projektbe és a munkába egyaránt, poszterek, előadások, kiállítások, stb. útján
- Az elektronikus kommunikáció használhatóságát sok tényező befolyásolja (pl. nyelv, számítógépes készségek, számítógépek elérhetősége) így az IKT önmagában jelenleg még nem elegendő módszer az iskolák közötti kommunikáció kiterjesztésére.
- A közös célokat a különböző kultúrákban másképpen értelmezhetik, szemlélhetik, ezért fontos, hogy elegendő időt szánjunk a kulturális különbségek feltárására.
- Nagyon fontos, hogy a projekt kezdetén egyeztessük a használt szakkifejezések pontos jelentését a különböző oktatási rendszerekben.
- Tanárok is megvalósíthatnak jó COMENIUS 1 projektet, de szükséges az igazgató hathatós támogatása.
- A COMENIUS projektek lehetőséget kínálnak a diákok és a szülők bevonására.
- A nem csupán beszámolókat, de képeket, érzelmeket is tartalmazó Projektnapló jól használható az iskolán belüli kommunikációban, a projekt nyelvére (legalább tömörítve) lefordítva a partnerek közti kommunikációban is.

18. munkalap

Adatok kodifikációja

A három év alatt a projektpartnerek számtalan dokumentumot és egyéb anyagokat tárgyakat halmoznak fel. Ezért javasoljuk, hogy az érdemi dokumentációt háromra korlátozzuk (lásd Háromszögelés). Még ez a mennyiség is csak világos szerkezet mellett kezelhető.

Mit jelent számomra ez a projekt? Most csak az adott pillanatra tudjuk megfogalmazni. De mit jelentett a partnerkereső szemináriumon, az első tervezéskor, az első alkalommal, mikor a tanítványainknak bemutattuk?

Az anyagok, dokumentumok kodifikációja a pillanatnyi érzelmeken, gondolatokon túl a folyamatot értelmezi. Ez az alapja annak, hogy felismerjük a projekt során megvalósuló változásokat, és hogy világosan feltérképezzük az innovációs lehetőségeket

A következőkben az a feladat, hogy gyűjtsük össze a meglévő dokumentumokat (írások, fotók, rajzok, vázlatok) és rendezzük el őket a fő projektötlet, a fő fejlesztési elképzelés mentén.

Minden projektpartner írja fel a fő fejlesztési célt egy nagy papírlap közepére, és a fenti dokumentumokat rendezze el körülötte, mint egy fogalomtérképen. Mindenki javasoljon néhány kulcsfogalmat az anyagok alapján. Olyan ez, mint mikor egy idegen országban kalandozva ismerős pontokat keresünk, hogy tájékozódni tudjunk. A kulcsszavak mindig kapcsolódjanak a középpontban megfogalmazott fejlesztési célhoz. Ha kicsi a lap, ragasszuk hozzá még egyet, toljunk oda még egy asztalt vagy költözzünk le a földre. Most fontos, hogy minden anyagot egyben lássunk.

Ha már van három-négy, legfeljebb öt kulcsszavunk, írjuk fel őket középre. Ezek lesznek a dokumentum szerkezetének első pillérei (kódjai).

Munka közben megnézhetjük a többi partner lapjait, hogy segítséget kapjunk a kulcsszavak megfogalmazásához. A projekt ezen lépése nagyon nehéz, fontos, hogy a partnerek mind segítsék egymást. Kérjünk magyarázatot egy-egy kulcsszó-javaslatához,

vagy párokban próbáljuk érvekkel alátámasztani őket, hogy biztosak lehessünk abban, hogy jó úton haladunk.

Ezután a projekt eseményeit, jellemző helyzeteit bemutató anyagokat csoportosítsuk a kiválasztott, a fő fejlesztési cél köré rendezett kulcsfogalmak szerint. Haladjunk végig az összes anyagon és töltsük fel velük a kódokat.

Végül írjuk le a csoportosítás eredményét, fényképezzük le a poszterünket vagy rögzítsük bármi más módon, ami alkalmas arra, hogy a jelentésben vagy egy összegző cikkben felhasználjuk (lásd a beszámolókról szóló fejezetet).

5.szakasz Beszámoló

... a nemzetközi projekt három éve alatt végzett tevékenységekről, elősegítve, hogy a megszerzett tapasztalatok életképes alternatív megközelítéseket kínáljanak a pedagógus szakma számára

A projekt tapasztalatainak és eredményeinek legfontosabb terjesztési módja, hogy beépítjük őket saját iskolánk gyakorlati munkájába. A saját iskolafejlesztési program eredményeképpen tervezzük meg és hajtsuk végre saját nevelő munkánk változtatásait. Másik lehetőség, hogy az eredmények stratégiai és politikai lépésekhez vezetnek.

Az alapos projektdokumentációra és átgondolt értékelésre épülő beszámolók változtathatnak a tanterveken vagy a szervezeti kereteken, vitát indíthatnak az iskolai vagy magasabb szintű nevelési politika egyes kérdéseiről.

Ebben a fejezetben a beszámolóképzés módszereivel foglalkozunk. A beszámoló formái igen változatosak lehetnek, egy iskolai posztertől kezdve kiállításokon, vitakörökön át az írott beszámolóig.

Az írott beszámolók esetében részletezzük a gondolkodásra ösztönző beszámolókat, a leíró beszámolókat, a kulcsmondatokat és az esettanulmányokat.

A beszámoló módszerei

A tanárok rendszerint alábecsülik mind a projektjük által kiváltott érdeklődést, mind az érdeklődők lehetséges körét. A terjesztés kulcsa az a tény, hogy a különböző típusú beszámolók különböző célközönséget vonzanak. A helyi közösséget pl. a helyi lapban megjelentetett cikkben vagy annak szerkesztőjéhez intézett levélben tájékoztathatjuk. Tanárkollégáinknak ez az írás túl rövid, semmitmondó. Tekintsük át a beszámolóképzés szóba jöhető módszereit.

Szóbeli beszámoló

Tapasztalataink átadásának leghétköznapibb módja a szóbeli tájékoztatás. A továbbképzésekről jól ismerjük azt a tény, hogy sokkal hasznosabbak az érdeklődést keltő, emlékezetes előadások. Időnként pedig inkább a műhelymunka során a „csinálok és megtanulom” módszer segíthet mélyebben megértetni a mondanivalónkat. A projekt éveit használjuk fel arra is, hogy tapasztalatokat gyűjtsünk különböző országokból érkező tanárkollégáinktól arra nézve, hogy milyen képességek fejlesztése szükséges ahhoz hogy mi magunk is képesek legyünk tanártovábbképzéseket kezdeményezni ill. lebonyolítani

Audiovizuális előadás

Az audiovizuális előadás bizonyítottan hatékony módja a diákok és szülők felé irányuló tapasztalatátadásnak. Diákjainknak, szüleiknek és kollégáinknak szóló előadások során nem szükséges kész, magyarázatra már nem szoruló eredményekkel előállnunk. Megtapasztaltuk pl. hogy a kísérleti tanári stratégiák bemutatásakor jó szolgálatot tett egy egyszerűen összevágott, hang nélküli videofelvétel, amit a projektben résztvevő egyik tanár szabadon kommentált, majd válaszolt a hallgatók kérdéseire.

Kiállítások

Ha kiállítást készítünk projektünkről, alaposan gondoljuk át, hogy ki lesz a célközönség és mit szeretnénk nekik megmutatni. Jó alkalom pl. egy továbbképzés bevezetőjeként megrendezni ezt a kiállítást, posztereken bemutatva néhány tanári tapasztalatot és azok elemzését. A szülőknek vagy diákoknak szóló kiállítások gyakran néhány „tanítási eredmény”, diákmunkák formájában történő bemutatására szorítkoznak. Ritkábban találkozunk a tanítás folyamatára vonatkozó megjegyzésekkel, kommentárokkal; talán azért, mert a tanárok úgy gondolják, a nézőket nem érdekli, pedig ez nem feltétlenül van így. A készítés folyamatának leírása gyakran többet elmond, mint maga a végtermék.

Írásos beszámolók

Írásos beszámolót kötelező készíteni minden COMENIUS 1 vagy hasonlóan támogatott nemzeti hálózatépítő projektről. E beszámolóknak gyakran adott szerkezetük van, pl. célkitűzés, pedagógiai megközelítés, a termékek leírása, pénzügyi beszámoló és egy értékelő, elemző rész. Még itt is van elegendő szabadságunk arra, hogy eredményeinket a kitűzött fejlesztési céloknak megfelelően mutassuk be.

Az írott beszámolók formája és terjedelme igen különböző lehet, pl. levelek helyi vagy regionális lapok szerkesztőjéhez, cédulák az irodai hirdetőtáblán, rövid közlemények vagy a kutatást és az eredményeket részleteiben bemutató hosszú cikkek szaklapokban, mint pl. az Educational Action Research. Kultúránkban írott és íratlan szabályai vannak a közlésnek, amik mindezek függvényében különbözőek; hogy mennyire, azt a saját bőrén érezte mindenki, aki próbált már idegen nyelvű folyóiratban publikálni.

Mivel az írott beszámolóknak napjainkban igen nagy a jelentősége, a következő fejezetet tervezésüknek és megírásuknak szenteljük.

Írott dokumentumok

Először röviden összefoglaljuk mindenféle írott elemző munka minőségi kritériumait.

- Gondosan tartsuk be az etikai normákat: pl. az összes idézett személynek legyen alkalma megjegyzéseket fűzni a szöveghez vagy módosítani azt; a képeken szereplő személyek adják beleegyezésüket a közléshez.
- Az értelmezések különböző forrásokból és nézőpontokból gyűjtött adatokon alapuljanak, mint azt a „Háromszögelésben” bemutattuk. Így hitelesebb lesz a publikációnk, nem lehet elkendőzni az elméletünkbe nem illő adatokat.

- A következtetéseket probléma-orientáltan fogalmazzuk meg, és vessünk fel új kérdéseket, amik lehetővé teszik az olvasó számára, hogy saját gyakorlatában tesztelje az olvasottakat, így ösztönözve a gondolkodásra.
- Végül minden eredmény kapcsolódjon a projekt célkitűzéseéhez, és legyen tényleges hatással az eredmények átgondolása utáni tevékenységekre.

Reflektív (összegző, átgondoló) írások

Háromféle hozzáállással írhatunk egy eseményről, akcióról vagy projektről:

1. Jelentés: korrekt tényközlés, törekvés az értékek, érzelmek, zavaró tényezők mellőzésére. Paradigmája, hogy a valóság objektív, az érzelmek csak zavarólag hatnak. A kulturális keretek és értékek nem befolyásolják a tények felfogását.
2. Győzelmi jelentés: azt hangsúlyozzuk, ami a tervek szerint vagy még jobban sikerült, szükséztlenül említjük a gondokat, kudarccokat. Értékekről, érzelmekről akkor szólnak, ha a „siker-üzenetet” hordoznak. Paradigma: csak a sikertörténetek számíthatnak érdeklődésre és elismerésre. A COMENIUS 1 beszámolók gyakran így készülnek.
3. A gondokat, zökkenőket tanulási alkalomként felfogó beszámoló. Az értékek és érzelmek fontosak, főleg ha ütköznek. Paradigma: az érzelmek a megértési folyamat részét képezik; az értékek és kimondatlan keretek közti különbségek, ellentétek adják a változás, fejlődés alapját. Ebben a szemléletben arra kérjük az iskolákat és egyéb projektpartnereket, hogy engedjék érvényesülni az alternatív nézeteket a nagyobb hitelesség és kritikus nézőpontok megismerése érdekében. A COMENIUS 1 iskolafejlesztési projektekkel szemben, nem meglepő módon, az az elvárás, hogy tárgyalásokon keresztül hozzák létre a változást, az innovációt. Az ilyen „kétkörös tanulásban” a reflexió nem korlátozódik az eszközök és célok kapcsolatára, hanem kiterjed a cselekvés alapjául szolgáló értékek továbbfejlesztésére is.

19. munkalap

Párhuzamos beszámolók

Három csoport írjon 3 rövid, legfeljebb egyoldalas beszámolót egy partnertalálkozóról vagy iskolalátogatásról, minden csoport más stílusban:

1. Pusztán tényközlés, érzelmek, vélemények nélkül
2. Csak azokat az eseményeket említve, amelyekhez pozitív érzelmek kötődnek; amelyekről tudjuk vagy tudni véljük, hogy pozitív fogadtatásban részesülnek.
3. Megemlítve mind a pozitív, mind a negatív érzelmeket, összekötve őket különböző adatokkal és szempontokkal; átgondolva a megélt nehézségeket és megoldási lehetőségeiket.

Élménybeszámoló

Az élménybeszámolóban életszerűen, részletesen, izgalmasan írunk le egy eseményt (pl. egy foglalkozásrészletet vagy egy iskolalátogatás egy epizódját), különösebb

elemzés, értelmezés nélkül. Cél, hogy az olvasó beleélhesse magát a helyzetbe, és saját véleményét alkothassa anélkül, hogy befolyásolná a szerző véleménye, értékelése. Ilyen beszámolókat érdemes írni a projekt virtuális szakaszaiban, a személyes találkozók között, hogy ébren tartsuk a projektpartnerek közti kapcsolatot, eszmecsere. Persze az élménybeszámolók is értékelnek, csak rejtett módon.

Kulcsmondatok

A kulcsmondatok a terjedelmes, agyonrészletezett jelentések ellentétei. Röviden, tömören, gondosan megfogalmazva egy oldalon összegzik a projekt eredményeit. Ez a rövid beszámoló tartalmazza az elemzést és értékelést, de nincsenek benne részletes, magyarázó leírások. Nagyszerű eredmény, ha sikerül megfelelnünk ennek a szellemi kihívásnak, és fő eredményeinket rövid, de világos és közérthető módon tudjuk bemutatni.

Esettanulmányok

Az iskolai fejlesztési projekteket legjobban egy világosan megfogalmazott célú esettanulmány segíti. Az esettanulmány nem a legjobb gyakorlatot, hanem egy konkrét, a nevelés területén dolgozók számára ismerős helyzetet mutat be. Az esettanulmányban a projektpartner bemutatja az adott helyzetet és annak hátterét, a kiindulópontot, érvekkel alátámasztja a választott adatgyűjtési módot, bemutatja a „háromszögelésben” részt vevők nézőpontjait, tisztázza az elemzés és értelmezés lépéseit és bemutatja az eredményeket. Az esettanulmányt többféleképpen is fel lehet építeni. Kötött szabályok nincsenek, de néhány javaslat:

Időrend

A legegyszerűbb és legbiztosabb módja az esettanulmány írásának, ha tapasztalatainkat, eredményeinket sorban, ahogy jöttek, egymás után írjuk le. Segít az írásban (és az olvasásban is) ha az időrendet ábrán, listán is szemléltetjük, pl. a projekttervvel vagy projekttalálkozókkal és iskolalátogatásokkal – mint mérföldkövekkel – tagolt projekt-időtervvel. Ne feledjük, hogy a kronologikus eseményközlés nem mutatja meg az egész folyamatot: nehéz bemutatni a logikai, de időben nem megfogható kapcsolatokat.

Hogyan lesz egy témából esettanulmány?

Sok tanár nem mutatja be az egész projektet, csak a saját fejlesztési érdeklődésének megfelelő részét. Ekkor az esettanulmány a fejlesztési célok megfogalmazását, az adatgyűjtést és az értelmezést mutatja be. Mélyebb betekintést enged, és bemutatja a projekt során született adatokat. Ez a fajta beszámoló kiválóan alkalmas arra, hogy egy specifikus fejlesztési irányt bemutassunk, de keveset árul el a tudás megszerzésének folyamatáról és a tanulás módjáról.

Köszönetnyilvánítás

Ez az összefoglaló két SEED tematikus műhely sorozat (2002-2005) eredményeire és dokumentumaira, a szerzők és előadók munkájára épül. Név szerint:

Christine Affolter, Switzerland; Mauri Ahlberg, Finland; Christian Burger, Austria;
Denis & Jacqueline Charron, France; Theresa Franquesa, Spain; Maria Mercè Guilera,

Spain; Kate Henderson, Australia; Martina Jelinek, Austria; Reiner Mathar, Germany; Jürg Minsch, Switzerland; Jarkko Mylläri, Finland; Günther Franz Pfaffenwimmer, Austria; Peter Posch, Austria; Rosa Maria Pujol, Spain; Ian Robottom, Australia; Birgit Schattenmann, Austria; Esther Sanglas, Spain; Manuela Seifert, Switzerland; Regina Steiner, Austria; Daniella Tilbury, United Kingdom.

Külön köszönet Martin Scheuchnak (Ausztria), a kapcsolódó COMENIUS 1 projektek és a SEED tagiskolák facilitálásáért.

A hároméves projekt tematikus műhelyeinek és konferenciáinak munkafolyamatában, a tapasztalatcserében és együttgondolkodásban számos tanár és iskolaigazgató vett részt és osztotta meg velünk értékes észrevételeit. Kiemelkedő együttműködésükért külön köszönet az alábbiaknak:

Volksschule Pöls , Austria; ECO-Hs Schweiggers, Austria; Sonder Pädagogisches Zentrum 2, Wien, Austria; Sorrilan koulu; Valkeakoski, Finland; Mahnala Environmental School; Hämeenkyrö, Finland; Lycée du Diois, Die, France; Lycée Champollion, Grenoble, France; Grundschule Petermoor, Bassum, Germany; Primary school of Moni, Heraklion; Greece; Algyöi Általános Iskola, Algyö, Hungary; Scuola Elementare Pallavicino, Palermo, Italy; Scuola Media Statale "Galileo Galilei" Acireale, Italy; Rolighedens skole, Faervik, Norway; Sand skole, Mortenhals, Norway; Skatval skole, Skatval, Norway; Fosslia skole, Stjordal, Norway; IES Alvaro Falomir, Almassora Spain

SEED Hálózat

A SEED -- "School Development through Environmental Education", azaz „Iskolafejlesztés a Környezeti Nevelés tükrében – európai szintű COMENIUS 3 hálózat olyan oktatási intézmények és hatóságok szervezete, akik a környezeti nevelést az iskolafejlesztés hajtóerejének tekintik és így kívánják fejleszteni. A 14 európai SEED partnerállamban és 6 európai SEED tagállamban a környezeti nevelés a tanítás és tanulás új kultúrájának létrehozatalán keresztül segíti a fenntartható fejlődésre nevelést.

A SEED várja mindazokat az iskolákat, tanárképző intézményeket és oktatási szerveket, akik szeretnének a közös munkában részt venni, egymás tapasztalataiból tanulni és fejleszteni saját tudásukat a fenntartható jövő érdekében való tevékenység területén.

CÉLOK

A COMENIUS 3 Hálózat lehetővé teszi, hogy a SEED támogassa kulcsszereplőinek együttműködését futó, lezárt és tervezett COMENIUS projekteken. A hálózathoz kapcsolódók mind élvezhetik a környezeti nevelési fejlesztések eredményeit.

A SEED ösztönzi a különböző oktatási rendszerek stratégia-alkotóinak és gyakorlati szakembereinek tartalmas párbeszédét is. A végső célcsoportot a diákok alkotják, az ő javukat szolgálja a megújított pedagógiai gyakorlat, a modern tanulási és tanítási módszerek.

COMENIUS 1 projektek

A SEED kezdeményezi európai iskolafejlesztési projektek kialakítását szolgáló partnerkereső szemináriumok létrejöttét, és tematikus konferenciákat és műhelyeket szervez a környezeti nevelés és iskolafejlesztés témakörökben. A műhelyek sorozatában a tanárok lehetőséget kapnak arra, hogy fejlesszék magukat a reflektív módszerek és az akciókutatás terén. A SEED célja, hogy COMENIUS 1 együttműködésekén keresztül támogassa az iskolák átgondolt változását. Sokrétű módszerekkel különböző, az iskolákban tanítók szempontjából fontosnak ítélt akciókutatási folyamatokat céloz meg, pl. a problémák megfogalmazása, adatgyűjtés, adatértelmezés, beszámoló írása, stb.

Imprint:

Tools for ESD Schools

Methods for reflective school partnerships on Education for Sustainable Development

2005 szeptember

ISBN

Szerkesztők: Mariona Espinet, Michela Mayer, Franz Rauch, Johannes Tschapka

Iskolai tanácsadó: Martin Scheuch

Kiadó:

Osztrák Szövetségi Oktatási, Tudományos és Kulturális Minisztérium

Dept. V/11c Környezeti Nevelési Osztály

Minoritenplatz 5, A-1014 Vienna / Austria

e-mail: guenther.pfaffenwimmer@bmbwk.gv.at

Támogatta:

Az Európai Közösség EU COMENIUS 3 Hálózat "School Development through Environmental Education" (SEED) projektje (Iskolák fejlesztése a környezeti nevelésen keresztül)

100530-CP1-2002-1-AT-COMENIUS-C3,

A COMENIUS 1 partnerkereső és előkészítő látogatásokat Ausztria, Belgium, Észtország, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Magyarország, Olaszország, Litvánia, Hollandia, Lengyelország, Románia, Spanyolország, Svédország, Egyesült Királyság Nemzeti Socrates Ügynökségei, valamint Ausztria, Magyarország, Olaszország, Norvégia és Svédország oktatási hatóságai támogatták.

Az "Environment and School Initiatives" (ENSI) nemzetközi hálózat együttműködésével
www.ensi.org

Fotó: Johannes Tschapka

Design: reiterergrafik / Austria

Szerzői jog:

Az eredeti kiadványra való megfelelő hivatkozás mellett szabadon sokszorosítható.